

Ο Θεϊσμός και το κοσμολογικό επιχείρημα του Fine Tuning - Γιατί το Σύμπαν είναι νατουραλιστικό

Σήμερα θα δούμε την αδυναμία λογικής στο τελολογικό επιχείρημα του fine tuning, δηλαδή στις συγκεκριμένες σταθερές του Σύμπαντος, σαν επιχείρημα για την ύπαρξη ενός όντος θεϊκού που τις ρυθμίζει ώστε αυτές να είναι οι πρέπουσες.

Ας δούμε αρχικά ποιο είναι το τελολογικό επιχείρημα:

Το τελολογικό επιχείρημα (γνωστό και ως φυσικοθεολογικό επιχείρημα ή επιχείρημα του σχεδιασμού ή επιχείρημα του ευφυούς σχεδιασμού ή του ωρολογοποιού) είναι ένα εμπειρικό επιχείρημα, σύμφωνα με το οποίο, η λειτουργικότητα ορισμένων φυσικών αντικειμένων στο σύμπαν, δείχνει πως υπάρχει κάποιος που σχεδίασε ή ρύθμισε το σύμπαν, οπότε είναι λογικό κάποιος να πιστεύει στην ύπαρξη του Θεού. Με άλλα λόγια δηλώνει ότι η τάξη και η πολυπλοκότητα του κόσμου, δείχνει πως μια ύπαρξη τον δημιούργησε με συγκεκριμένο σκοπό, όπως τη δημιουργία της ζωής, κατά νου.

Το επιχείρημα αυτό έχει ήδη καταρριφθεί λογικά ως κυκλική λογική, γιατί αν και υποτίθεται αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού, στην ουσία προϋποθέτει την ύπαρξή του και συγκεκριμένες ιδιότητες για αυτόν, ώστε να του αποδώσει τελικά το αποτέλεσμα του Σχεδιασμού αφού αυτός έχει κάποια αντίστοιχα χαρακτηριστικά. Στην νεότερη όμως εποχή και ενώ οι γνώσεις μας για την αρχή και τις ιδιότητες του Σύμπαντος έχουν αυξηθεί, γνωρίζοντας ότι υπάρχουν συγκεκριμένες σταθερές που επηρεάζουν και ευνοούν την ύπαρξη ζωής, εμφανίστηκε ένα παρακλάδι του:

Η λεπτή και ακριβής ρύθμιση του Σύμπαντος ή fine tuning.

Το fine tuning αναφέρεται στην εκπληκτική ακρίβεια των φυσικών σταθερών της φύσης και στην αρχική κατάσταση του Σύμπαντος. Για να εξηγήσουν την τρέχουσα κατάσταση του σύμπαντος, ακόμη και οι καλύτερες επιστημονικές θεωρίες απαιτούν οι φυσικές σταθερές της φύσης και η αρχική κατάσταση του Σύμπαντος να έχουν εξαιρετικά ακριβείς τιμές.

Επίσης, η λεπτή ρύθμιση του Σύμπαντος είναι η φαινομενική λεπτή ισορροπία των συνθηκών που είναι απαραίτητες για την ανθρώπινη ζωή. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, η εικασία σχετικά με ένα ευρύ φάσμα πιθανών συνθηκών υπό τις οποίες η ζωή δεν μπορεί να υπάρξει, χρησιμοποιείται για να διερευνηθεί η πιθανότητα συνθηκών υπό τις οποίες η ζωή μπορεί και υπάρχει.

Εν ολίγοις, οι σταθερές αυτές είναι οι κατάλληλες για την ύπαρξη ζωής, και αυτό είναι απίθανο κατά τους θεϊστές, αν κάποιος δεν το σχεδίασε έτσι .

Για μερικά από τα νούμερα και τις μετρήσεις που είναι κρίσιμες και αναφέρονται σε αυτό το θέμα μπορείτε να διαβάσετε στην wiki.

Το επιχείρημα αυτό έχει σχολιαστεί ήδη από πολλούς.

Ο Kenneth Einar Himma σημείωσε ότι:

Το γεγονός και μόνο ότι είναι εξαιρετικά απίθανο ένα γεγονός να συνέβη τυχαία, από μόνο του, δεν μας δίνει κανέναν λόγο να πιστεύουμε ότι συνέβη από σχεδιασμό. Ας υποθέσουμε ότι ρίχνουμε ένα νόμισμα 1000 φορές και καταγράψουμε τα αποτελέσματα διαδοχικά. Η πιθανότητα να έχουμε το συγκεκριμένο αποτέλεσμα είναι εξαιρετικά μικρή: μία στις 2^{1000} για την ακρίβεια. Είναι σαφές ότι το γεγονός και μόνο ότι μια τέτοια ακολουθία είναι τόσο απίθανη, από μόνο του, δεν μας δίνει κανένα λόγο να σκεφτούμε ότι ήταν αποτέλεσμα ευφυούς σχεδιασμού. Όσο λοιπόν διαισθητικά δελεαστικό κι αν είναι να συμπεράνουμε από την προφανή απιθανότητα ενός σύμπαντος που είναι ρυθμισμένο ακριβώς σε κάποια νούμερα ότι αυτά είναι αποτέλεσμα θεϊκής ενέργειας, το συμπέρασμα είναι αβάσιμο.

Και το «εξαιρετικά απίθανο» στην Φύση είναι από μόνο του ένα θέμα. Γιατί στη Φύση έχουμε δισεκατομμύρια δισεκατομμυρίων δυνατότητες και ενίοτε επαναλήψεις που αν και με τα ανθρώπινα κριτήρια φαίνονται αδύνατα, σε αυτήν είναι δυνατότα, και εκεί στηρίζεται η Εξέλιξη στους βιολογικούς οργανισμούς, με εκατομμύρια δοκιμές πολλές αποτυχίες και σχετικά ελάχιστες επιτυχίες.

Στην πραγματικότητα η απάντηση των θεϊστών προϋποθέτει απαραίτητα:

- μία υπέρ-νόηση,
- την δυνατότητα -να μπορεί δηλαδή να το κάνει,
- ένα κίνητρο για να το κάνει -έναν σκοπό δηλαδή,
- και την ανθρώπινη εμπειρία, ότι ξέρουμε δηλαδή τις μικρές πιθανότητες να συμβεί κάτι σπάνιο, το οποίο εύκολα στην καθημερινότητα μας θα το αποδίδαμε σε μία νόηση και όχι στην τύχη.

Στο μυαλό των θεϊστών βέβαια αυτά είναι απλά και λυμένα με γνωστές θεωρίες, αλλά στην ουσία όλες αυτές οι προϋποθέσεις είναι πολλές και έωλες. Είναι τέσσερα τεράστια λογικά άλματα.

Ο Richard Dawkins σχετικά σχολίασε ότι η απιθανότητα στα νούμερα είναι μάλλον μικρότερη από την απιθανότητα ύπαρξης του Σχεδιαστή Θεού, άλλωστε μια άλλη θέση είναι ότι θα μπορούσαν τα νούμερα αυτά να μην ήταν εύκολα διαφορετικά και να είναι προϊόν ισορροπίας. Θα δούμε λοιπόν τα σχόλια στο θέμα αυτό από έναν θεωρητικό φυσικό ειδικευμένο στην κβαντομηχανική και την κοσμολογία, τον Sean Carroll:

Ο Sean Carroll καταστρέφει το κοσμολογικό επιχείρημα του Fine Tuning

Αρχικά θα πρέπει να ειπωθεί ότι έχει ενδιαφέρον αυτό το επιχείρημα από τους θεϊστές γιατί είναι κάτι που στηρίζεται στη λογική και μπορεί να παίξει με κανόνες. Έχουμε φαινόμενα, παραμέτρους της μοριακής φυσικής και της κοσμολογίας και μετά έχουμε δύο διαφορετικά μοντέλα, τον θεϊσμό από την μία και τον νατουραλισμό (φυσιοκρατία) από την άλλη. Μπορούμε έτσι να κάνουμε συγκρίσεις στο ποιο μοντέλο από τα δύο ταιριάζουν καλύτερα τα στοιχεία και τα δεδομένα που έχουμε. Ακόμα και έτσι όμως το fine tuning είναι ένα παράλογο επιχείρημα και καθόλου πειστικό όπως θα δούμε.

Παρακάτω θα δούμε πέντε σύντομους λόγους γιατί ο θεϊσμός δεν προσφέρει λύση στο “πρόβλημα” του fine tuning.

1. Πρώτον

Στην πραγματικότητα δεν φαίνεται να υπάρχει τέτοιο πρόβλημα και οι θεϊστές πέρα από το να το αναφέρουν σαν εντυπωσιακό, δεν προσφέρουν αποδείξεις γι' αυτό. Για πιο λόγο είναι απόδειξη ύπαρξης Θεού; Στην πραγματικότητα έχουν προαποφασίσει για την ύπαρξη και τις δυνατότητές του και με βάση αυτή την ιδεοληψία, στήνουν μιαν άλλη.

Η αλήθεια βέβαια είναι, πως αν αλλάξεις τις παραμέτρους στη φύση, οι τοπικές συνθήκες θα άλλαζαν σε μεγάλο βαθμό. Αυτό είναι σίγουρο. Δεν σημαίνει όμως απαραίτητα πως η ζωή δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Για να συμβεί αυτό θα πρέπει να ξέρουμε ξεκάθαρα τις συνθήκες κάτω από τις οποίες μπορεί να υπάρχει ζωή και τι είδους ζωή, αν λάβουμε επιπλέον υπόψη μας ότι στον πλανήτη μας έχουμε βρει μορφές ζωής στα πιο δύσκολα και αφιλόξενα μέρη του σε σχέση με ακραίες θερμοκρασίες, βάθη θάλασσας ή σπηλαίων, ακτινοβολίας, ξηρασίας κλπ.

Ποιος είναι ο ορισμός της ζωής για παράδειγμα και γιατί να είναι πάντα όπως ακριβώς την γνωρίζουμε σε αυτόν τον πλανήτη;

Αν είναι απλά διαδικασία πληροφόρίας, σκέψης κλπ, υπάρχει μια τεράστια ποικιλία πιθανοτήτων. Αν όντως αλλάξουμε τις παραμέτρους του σύμπαντος, το αποτέλεσμα θα φαινόταν σαν αποτέλεσμα επιστημονικής φαντασίας. Δυστυχώς δεν ξέρουμε αν θα υπήρχε ζωή αν οι συνθήκες του σύμπαντος ήταν αρκετά διαφορετικές, διότι βλέπουμε μόνο το Σύμπαν που έχουμε μπροστά μας και μπορούμε να δούμε. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν θα μπορούσε πάλι να δημιουργηθεί ζωή. Η ζωή με τις μορφές που ξέρουμε δημιουργήθηκε σε συγκεκριμένες συνθήκες. Δεν σημαίνει αυτό ότι σε άλλες συνθήκες δεν θα μπορούσε ίσως να εμφανιστεί ακόμα και με άλλες μορφές.

2. Δεύτερον

Το άλλο μεγάλο πρόβλημα για τους θεϊστές είναι ότι ο Θεός έτσι όπως τον ορίζουν συχνά, δεν χρειάζεται να ρυθμίσει οτιδήποτε. Μιλάμε για τις παραμέτρους της Φυσικής και της Κοσμολογίας, την μάζα των ηλεκτρονίων, την ισχύ της βαρύτητας, που αν δεν ήταν οι συγκεκριμένοι αριθμοί που είναι, η ζωή ισχυρίζονται δεν θα υπήρχε. Και από την άλλη μιλάνε για έναν Θεό με εκπληκτικές δυνατότητες. Αυτό όμως υποτιμά τον Θεό σε μεγάλο βαθμό και είναι εκπληκτικό που το κάνουν αυτό οι ίδιοι οι θεϊστές, γιατί αυτομάτως περιορίζουν τις

δυνατότητές του και τις εξαρτούν από φυσικές παραμέτρους.

Στον θεισμό η ζωή δεν είναι καθαρά φυσική. Δεν είναι απλά μια συλλογή από άτομα όπως στον νατουραλισμό. Ό,τι και αν κάνουν τα άτομα, ο Θεός πάλι θα μπορούσε να δημιουργήσει ζωή αν έχει τις δυνατότητες που ισχυρίζονται. Ο Θεός δεν νοιάζεται για την μάζα των ηλεκτρονίων. Υποτίθεται σύμφωνα με τους θειστές πάντα, ότι μπορεί να κάνει ό,τι θέλει και προφανώς κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες.

Το μόνο πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορείς να πεις πως οι φυσικές παράμετροι του σύμπαντος πρέπει να έχουν συγκεκριμένες τιμές για να υπάρξει ζωή, είναι ο νατουραλισμός, ειδάλλως έχουμε έναν θεό υποκείμενο των ιδιοτήτων του Σύμπαντος, του υποτιθέμενου δηλαδή δημιουργήματος του.

3. Τρίτον

Οι ιδανικές ρυθμίσεις που νομίζουμε πως βρίσκονται εκεί, μπορούν να χάσουν τη σημασία τους όταν κατανοήσουμε το σύμπαν καλύτερα. Υπάρχει ένα γνωστό παράδειγμα που χρησιμοποιούν οι θειστές, ακόμα και κοσμολόγοι που δεν το έχουν σκεφτεί αρκετά, ότι ο ρυθμός επέκτασης του πρώιμου σύμπαντος είναι ρυθμισμένος με ακρίβεια σε 10^{60} .

Αυτός είναι ο πιο πρόχειρος υπολογισμός που θα μπορούσες να κάνεις. Αλλά σε αυτή την περίπτωση μπορείς να το κάνεις καλύτερα. Μπορείς να πας στην εξίσωση της γενικής σχετικότητας και εκεί βρίσκεις μια ακριβή προέλευση της πιθανότητας και όταν θέτεις την ίδια ερώτηση και κάνεις τις σωστές εξισώσεις, βρίσκεις πως η πιθανότητα είναι ένα (1).

Όλες εκτός από μία, οι μετρήσεις της κοσμολογίας του πρώιμου σύμπαντος έχουν τον σωστό ρυθμό επέκτασης, ώστε να διαρκέσει αρκετά και να εμφανιστεί η ζωή. Δεν λέω πως όλες οι παράμετροι ταιριάζουν σε αυτό το μοντέλο, αλλά μέχρι να ξέρουμε την απάντηση δεν μπορούμε να μιλήσουμε για ιδανική ρύθμιση.

4. Τέτατον

Υπάρχει μια εμφανής νατουραλιστική εξήγηση στη μορφή του κοσμολογικού

πολυσύμπαντος. Οι άνθρωποι συνήθως ανησυχούν γι' αυτό. Τους ακούγεται εξωφρενικό.

Φαίνεται όμως ότι το πολυσύμπαν είναι απίστευτα απλό. Δεν είναι μια θεωρία. Είναι η πρόβλεψη των φυσικών θεωριών που είναι αρκετά απλές και αυτοτελείς ώστε να δημιουργούνται διάφορα σύμπαντα. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να περιμένουμε πως όλο το Σύμπαν μοιάζει με τις συνθήκες που βλέπουμε εμείς μπροστά μας.

Αλλά το σημαντικό είναι πως αν πάρουμε το πολυσύμπαν απ' την αρχή, μπορούμε να κάνουμε προβλέψεις. Ζούμε σε ένα σύνολο και μπορούμε να προβλέψουμε τις πιθανότητες που οι συνθήκες γύρω μας παίρνουν διαφορετικές μορφές. Έτσι στα κοσμολογικά συγγράμματα για το πολυσύμπαν βλέπουμε τέτοια γραφήματα που προβλέπουν για παράδειγμα την πυκνότητα της σκοτεινής ύλης βάσει διαφορετικών συνθηκών στο πολυσύμπαν. Δεν βλέπουμε όμως τέτοια γραφήματα στα αντίστοιχα θεολογικά συγγράμματα, δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα, διότι ο θεϊσμός δεν είναι σαφώς ορισμένος.

5. Πέμπτον

Και πιο σημαντικό ο θεϊσμός αποτυγχάνει σαν εξήγηση.

Νομίζουν ότι το σύμπαν είναι καλά ρυθμισμένο και πως ο νατουραλισμός δεν μπορεί να το εξηγήσει, αλλά στην πραγματικότητα ο θεϊσμός είναι που δεν το εξηγεί και για να το καταλάβουμε αρκεί η ερώτηση "Αυτό είναι το σύμπαν που θα περιμέναμε στην περίπτωση του θεϊσμού, θα το συγκρίνουμε με τα δεδομένα για να δούμε αν ταιριάζει."

5.1 Τι είδους Σύμπαν θα περιμέναμε;

Το Σύμπαν που αναμένουμε, ταιριάζει με τις προβλέψεις του νατουραλισμού όχι του θεϊσμού.

Άρα η ποσότητα της ρύθμισης αν πιστεύουμε πως οι φυσικές παράμετροι είναι τέτοιες να επιτρέψουν την ύπαρξη ζωής, θα ήταν αρκετή αλλά όχι πάρα πολύ μεγάλη.

- Στον νατουραλισμό ο φυσικός μηχανισμός θα μπορούσε να υπερ-ρυθμιστεί από μια τεράστια ποσότητα που δεν έχει σχέση με την ύπαρξη της ζωής και είναι ακριβώς αυτό που παρατηρούμε. Για παράδειγμα η εντροπία του πρώιμου

Σύμπαντος είναι πολύ, πολύ, πολύ μικρότερη από ότι χρειάζεται για να υπάρξει ζωή. Αυτό δείχνει μακρυνά από την ύπαρξη σχεδίασης.

- Στον θεϊσμό θα περιμέναμε τα μόρια και οι παράμετροι της μοριακής φυσικής να είναι αρκετά για να επιτρέψουν την ύπαρξη ζωής, και να έχουν κάποια δομή που σχεδιάστηκε για κάποιον λόγο. Στον νατουραλισμό θα περιμέναμε αντίστοιχα να είναι τυχαίες και χάλια. Μαντέψτε. Είναι κάπως τυχαίες και χάλια. Η ζωή δεν είναι ο κανόνας αλλά η εξαίρεση.

- Στον θεϊσμό θα περιμέναμε η ζωή να παίζει κάποιον ειδικό ρόλο στο Σύμπαν. Υπό τον νατουραλισμό θα περιμέναμε η ζωή να είναι κάτι το ασήμαντο. Ελπίζω να μην χρειάζεται να σας πω. Η ζωή είναι ασήμαντη μπροστά στο Σύμπαν.

Η φωτογραφία αυτή είναι από το τηλεσκόπιο του Χαμπλ, μερικών εκατοντάδων από τους εκατοντάδες δισεκατομμύριων γαλαξιών σε μια περιορισμένη γωνία θέασης. Ό,τι φαίνεται σε αυτήν, δεν έχει σχέση με τον Γαλαξία μας. Κάθε κουκίδα από αυτές, όσο μικρή και να δείχνει, είναι ένας διαφορετικός γαλαξίας με εκατομμύρια ή δισεκατομμύρια άστρα ο κάθε ένας και φυσικά πολλαπλάσιους πλανήτες. Δεν συζητάμε για τις ασύλληπτες από εμάς και μεταξύ τους αποστάσεις. Κάθε κουκίδα είναι ένας άλλος κόσμος ή και πολλοί μαζί. Δέστε την σε μεγάλη ανάλυση για να δείτε την ποσότητα των κόσμων που υπάρχουν σε ένα μικρό παραθυράκι, σε μια ελάχιστη γωνία θέασής μας. Η θεϊστική εξήγηση για την κοσμολογική ιδανική ρύθμιση, σας ζητάει να κοιτάξετε την εικόνα και να πείτε:

“Εγώ ξέρω γιατί είναι έτσι. Είναι επειδή εγώ θα εμφανιζόμουν εδώ. Φτιάχθηκε ένα ασύλληπτο σε έκταση και ενέργεια Σύμπαν, για να δημιουργηθεί ζωή σε μια μικρή γωνίτσα κάποιας άκρης του για να έχω μάλιστα προσωπική σχέση με τον Θεό που το έκανε αυτό”.

Αλλά δεν υπάρχει τίποτα στην εμπειρία μας από το Σύμπαν που να δικαιολογεί αυτή την κολακευτική, για να μην πω υπερφίαλη, και πάντως απίστευτη ιστορία που λέμε για τους εαυτούς μας.

6. Άλλοι λόγοι

Για την ακρίβεια, η αποτυχία του θεϊσμού να εξηγήσει το “καλά ρυθμισμένο Σύμπαν”, είναι παραδειγματική. Βοηθάει στο να καταλάβουμε τους άλλους λόγους για τους οποίους ο θεϊσμός αποτυγχάνει να είναι καλύτερη θεωρία από τον νατουραλισμό.

Αυτό που θα έπρεπε να κάνετε ξανά και ξανά, είναι να συγκρίνετε τις προβλέψεις και τις προσδοκίες στον θεϊσμό και στον νατουραλισμό και θα βρείτε τον νατουραλισμό συνεχώς να κερδίζει.

Αν και δεν είναι αυτό καθαυτό το επιχείρημα που μετράει, αλλά το συναρπαστικό επακόλουθο, αξίζει να δούμε κάποια:

- Αν ο θεϊσμός ήταν αλήθεια δεν θα ήταν δύσκολο να βρούμε τον Θεό. Ο Θεός θα ήταν εμφανής με κάποιο τρόπο, ενώ αντίθετα στον νατουραλισμό είναι που θα περιμέναμε από τους ανθρώπους να πιστεύουν στον Θεό χωρίς αποδείξεις.
- Στον θεϊσμό θα περιμέναμε οι θρησκευτικές αλήθειες να είναι παγκόσμιες. Δεν υπάρχει λόγος ο Θεός να έχει δώσει ιδιαιτέρως τα μηνύματά του σε επιλεγμένους πρωτόγονους πριν χιλιάδες χρόνια. Γιατί να μην τα έχει δώσει στον καθένα και αν το έκανε μία φορά γιατί όχι ξανά; Γιατί όχι συνέχεια; Στον νατουραλισμό αντίθετα θα περιμέναμε να υπάρχουν διαφορετικά συστήματα πίστης, ασύμβατα μεταξύ τους, εξελιγμένα μέσα από τις τοπικές συνθήκες. Αυτό δηλαδή που συμβαίνει.
- Στον θεϊσμό θα περιμέναμε αυτά τα δόγματα να είναι διαχρονικά και σταθερά κάτι που όπως όλοι ξέρουμε δεν συμβαίνει.
- Στον θεϊσμό θα περιμέναμε οι ηθικές θρησκευτικές διδασκαλίες να είναι αξεπέραστες και προοδευτικές, όπως: «ο σεξισμός είναι λάθος», «η δουλεία είναι λάθος» κλπ. Στον νατουραλισμό πάλι θα περιμέναμε να αντανακλούν τους τοπικούς ηθικούς κανόνες, κάποιες φορές καλούς, κάποιες φορές όχι τόσο. Αυτό δηλαδή που συμβαίνει.
- Θα περιμέναμε τα ιερά κείμενα να μας δίνουν ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες. Να μας λένε για τις θεωρίες των μικροβίων που προκαλούν τις ασθένειες. Να

πλένουμε τα χέρια μας πριν από το γεύμα. (Στα χριστιανικά κείμενα μάλιστα έχουμε την αντίθετη θεϊκή προτροπή, κάτι που είναι ιδιαίτερα επικίνδυνο).

- Στον νατουραλισμό θα περιμέναμε τα ιερά κείμενα να είναι ένα συνονθύλευμα. Κάποια καλά σημεία, κάποια ποιητικά και κάποια βαρετά και μυθολογικά σημεία, αυτό δηλαδή που βλέπουμε ακριβώς.
- Στον θεϊσμό θα περιμέναμε οι βιολογικές μορφές να έχουν σχεδιαστεί. Στον νατουραλισμό να είναι αποτέλεσμα διαρκών αλλαγών στην εξελικτική ιστορία, αυτό δηλαδή που έχουμε δει.
- Στον θεϊσμό τα μυαλά θα έπρεπε να είναι ανεξάρτητα από τα σώματα. Στον νατουραλισμό η προσωπικότητα του ανθρώπου θα έπρεπε να αλλάζει μετά από κάποιον τραυματισμό, από κούραση, ή ακόμα και αν κάποιος δεν ήπιε καφέ το πρωί.
- Στον θεϊσμό θα περιμέναμε να εξηγήσουμε το πρόβλημα του κακού ξεκάθαρα και όχι με ήξεις-αφήξεις. Ο Θεός μπορεί να θέλει να έχουμε ελεύθερη βούληση, αλλά δεν θα υπήρχε τυχαίο κακό, μόνο ανθρωπογενές. Η ζωή θα ήταν απλά δίκαιη.
- Εν τέλει, στον θεϊσμό θα περιμέναμε το Σύμπαν να είναι τέλει, ενώ στον νατουραλισμό να είναι ένα χάλι.

Όλα αυτά είναι μια πολύ ισχυρή εμπειρική απόδειξη.

Τώρα ξέρω τι σκέφτεστε οι θεϊστές.

Σκέφτεστε: "Μπορούμε να τα εξηγήσουμε όλα αυτά!".

Φυσικά το ίδιο και εμείς.

Δεν είναι δύσκολο να βρούμε *ex post facto* δικαιολογίες γιατί ο Θεός θα τα έκανε ή όχι έτσι. Γιατί ούτως ή άλλως έτσι είναι η κατάσταση όπως την βλέπουμε όλοι, και οι θεϊστές προσπαθούν στην πραγματικότητα αυτή να εγκιβωτίσουν τον θεό τους με έξτρα ιδεοληψίες.

Γιατί επιπλέον δεν είναι δύσκολο;

Γιατί ο θεϊσμός δεν έχει έναν σαφή ορισμό και πάντα μπορείς να πεις κάτι επιπλέον ή να ερμηνεύσεις διαφορετικά ότι διερμήνευες αλλιώς πριν, αλλά όλα αυτά θα είναι πάντα δικαιολογίες και λογικά άλματα που προσθέτουν περισσότερη αντιφατικότητα και ασάφεια περί Θεού και περισσότερη κοροϊδία και υπεκφυγές ή επιπλέον δικαιολογίες των θεϊστών.

Το κείμενο εμπλουτισμένο σε κάποιο βαθμό, στηρίχθηκε στην αντίστοιχη ομιλία

του Sean Carroll, υποτιτλισμένο στα Ελληνικά από το RealityvsMyth Gr

Φιλίστωρ